

Za in proti, zavod za kulturo dialoga
Poletna debatna šola, Kope 2005
Navzkrižno zasliševanje
Samo Novak

V formatu Karl Popper obstajajo štirje posamezni deli navzkrižnega zasliševanja: dva sta izvedena s strani zagovorniške, dva pa s strani članov negacijske ekipe.

Namen navzkrižnega zasliševanja

V tekmovalni debati NZ opravlja tri različne funkcije. Prva je, da pojasni stališča, ki jih je zagovarjala nasprotna ekipa. Če definicije ali argumenti niso bili natančno razloženi, daje NZ debaterju možnost, da od nasprotnika zahteva jasnost in natančnost. Če debaterji ne vedo natančno, kaj nasprotnikovi argumenti dejansko pomenijo, ne bodo mogli le-teh učinkovito zavračati.

Preko druge funkcije NZ lahko debaterji izpostavijo šibke točke nasprotne skupine in njihovega sklepanja. Natančneje, lahko izpostavijo mesta, kjer so nasprotniki v nasprotju s samim seboj, ali na to implicirajo.

Končno, lahko debater izkoristi NZ, da pridobi soglasje z določenimi trditvami, ki bodo kasneje njemu pomagale v lastnem primeru.

NZ je pomemben sestavni del debate. Vse informacije, ki jih pridobimo med spraševanjem, naj bi se kasneje uporabile v govorih, ki tem NZ sledijo, za to pa je izredno pomembno sodelovanje v skupini. Oseba, ki izvaja NZ, namreč ni oseba, ki bo zatem nastopila za govorniškimi odrom. Če stvar prenesem v športne vode-naloga spraševalca je, da žogo pripelje do gola, naloga govorca pa, da kasneje gol zabije.

Zgoraj omenjena narava NZ se v vseh štirih spraševanjih ohranja enaka. Ni razlike med spraševanjem negacijske ali zagovorniške ekipe, niti med spraševanjem tretjega ali prvega govorca.

Temeljna pravila

Pri NZ kot delu debate morata udeleženca, ki sta vpletena stati eden zraven drugega. Vendar pa je priporočljivo, da med spraševanjem nista obrnjena eden proti drugemu, temveč, da se obrneta proti sodnikom ali pa občinstvu. Nenazadnje je sodnik tisti, ki ga prepričujete, zakaj ste boljša ekipa v določeni debati. Seveda je povsem naravno, da vsake toliko časa debaterja pogledata drug drugega, vendar pa je priporočeno, da večino časa ohranjata vidni stik s publiko in pa sodniki.

Pred NZ si bo spraševalec najverjetneje vzel čas za pripravo svojih vprašanj ter za posvet z ostalima članoma ekipe. Ko pa se NZ prične, posvetovanje ni več dovoljeno. Oba, tako spraševalec kot tudi spraševani morata opraviti NZ samostojno. NZ je zamišljeno kot izmenjava vprašanj in odgovorov, z drugimi besedami- to ni čas za dostavljanje lastnih govorov ali izvajanja neposrednih napadov na nasprotniški primer. Oba vpletena debaterja morata biti prijazna, vljudna in spoštljiva-tako v obnašanju, kot v govoru.

Nasveti za zasliševalca/zasliševalko

Zasliševalec naj si zapomni, da to ni čas za samostojne govore, temveč čas za postavljanje vprašanj. Le-ta so lahko zavajajoča, kar pomeni, da zasliševalec na njih pričakuje relativno točno določen odgovor. Nikoli pa ne smejo vprašanja biti nanašalna ali nesramna. Splošno lahko rečemo, da naj bodo vprašanja rajši namerjena k spodbujanju utemeljenih izjav in ne le k 'da ali ne' odgovorom. Neprimerno je siljenje v enobesedne odgovore, saj s tem zanikamo večplastnost in kompleksnost različnih tematik, ki prav gotovo spadata pod pojem izobraževalne

debate. Oseba, ki je zaslišana, mora dobiti priložnost, da jasno in iskreno izrazi svoje mnenje.

Zasliševalec je tisti, ki kontrolira uporabo časa v NZ. Debater, ki postavlja vprašanja, bi moral nasprotniku dati dovolj časa, da mu ta ponudi zadovoljiv odgovor. Če že izgleda, da se je spraševani zapletel in njegovemu odgovarjanju ne vidimo konca, ga lahko zasliševalec prekine, vendar vljudno. Vljudna prekinitve pomeni, da je storjena v primernem tonu, ter da se začne z besedico 'oprostite' ali njej podobno besedo. Če nasprotnik prične sam postavljati vprašanja zasliševalcu, naj ga le-ta opomni, da je to čas, ko on/ona postavlja vprašanja, ter da bo imela nasprotna ekipa kasneje čas za postavljanje lastnih vprašanj.

Mnogo odvetnikov v Združenih državah Amerike trdi, da na sodišču nikoli ne postavijo vprašanja, če nanj že vnaprej ne poznajo točnega odgovora. To najverjetneje je pretiravanje, saj tega v NZ ni mogoče doseči, vendar pa si to splača zapomniti kot princip spraševanja. Zasliševalec vedno pričakuje določen odgovor, saj drugače nekega vprašanja ne bi postavil.

Nekateri debaterji kot uspešno taktiko uporabljajo vzpostavljanje temeljev soglasja. To pomeni, da na začetku postavljajo vprašanja, ki imajo le en razumen odgovor, s čim lahko vzpostavijo skupna stališča, kasneje pa preidejo na bolj polemična področja. Tako lahko eksplicitno in jasno pokažejo področja nasprotovanja.

Zasliševalec mora vseskozi ostati fleksibilen. Smiselno je, da med pripravljanim časom sestavi dve ali tri linije spraševanja, vendar pa stori hudo taktično napako, če sestavi linijo petih ali šestih vprašanj, ki so zastavljena v zelo togem zaporedju (si sledijo smiselno le, če spraševani na vsa vprašanja odgovori, kot je pričakoval zasliševalec). Bolje je, če natančno sledimo vsem odgovorom in nato postavimo naknadna vprašanja, katera bodo razjasnila določen nesporazum. Pri tem ne smemo pozabiti, da je naloga spraševanega, da izda čim manj in s tem nasprotni ekipi čim manj pomaga. Včasih se bo spraševani namerno izogibal odgovoru, kljub temu da bo zasliševalec vprašanje postavil na več kot en način. V tem primeru najbolje, da zasliševalec sodniku jasno in glasno pove, da se spraševani več kot očitno izogiba odgovoru, ter da nadaljuje z drugimi vprašanji. Za spraševanega je izogibanje odgovoru huda taktična napaka, saj lahko to nasprotniki v svojem govoru še kako dobro uporabijo (npr. "Že v navskrižnem zaslišanju smo videli, da so se naši nasprotniki izogibali temu vprašanju, kar kaže na to, da ne morejo nasprotovati našim trditvam. To kaže na temeljno napako v njihovi argumentaciji.").

NZ ne bo bolj uspešno, če bo postavljenih čim več vprašanj; bolje je uporabiti manjše število vprašanj, ki pa imajo točno določen cilj. Zapomnimo si, da postavljanje vprašanj ni olimpijska disciplina, ter da kvantiteto vedno nadvlada kvaliteta. Prav tako je veliko bolj pametno sestaviti zasliševalno linijo vprašanj, kot pa le naključno postavljati vprašanja, ki letijo vse povprek nasprotnikovega primera.

Ena od zelo učinkovitih taktik pri spraševanju je uporaba analogij. Debaterji velikokrat uporabljajo problematiki paralelna področja, preko katerih privedejo nasprotnika do zelenega odgovora. Primer je lahko debata o zmanjševanju trgovine z belim blagom. V NZ lahko zasliševalec vsa svoja vprašanja naslovi na problematiko suženjstva ali prostitucije, kasneje v govoru pa nasprotnikove odgovore aplicira na dejansko resolucijo. Kadar postavljamo vprašanja preko analogij imamo večjo možnost, da nam bo nasprotnik ponudil direkten in nezaščiten odgovor. Vendar pa moramo vedno paziti, da so naše analogije relevantne in premišljeno izdelane. Za nas privlečene analogije v zaslišanjih redko obrodijo sadove. Podobno lahko rečemo za hipotetična vprašanja. Smiselno je postaviti vprašanje "Če bi se v prihodnosti preselili v Nemčijo, ali bi se naučili njihovega jezika?", saj lahko pričakujemo razumen odgovor pa tudi situacija je povsem mogoča. Na drugi strani pa imamo hipoteze kot

je "Predpostavimo, da živimo na planetu, kjer obstajata le dve barvi las in le dva jezika.", preko katerih daleč ne bomo prišli.

Naj zasliševalcu ne bo strah prekiniti NZ pred iztekom treh minut. Včasih debaterjem zmanjkuje časa za postavljanje vprašanj, včasih pa svoje dosežejo že po dveh minutah. V slednjem primeru lahko mime vesti sedejo in pripravijo naslednji govor. Vendar pa naj si zapomnijo, da bo sodnik tisti, ki bo povedal, ali so debaterji v NZ res dosegli svoje, ali so tako le mislili.

Nasveti za zaslišanca/zaslišanko

Tisti, ki v NZ odgovarjajo morajo biti previdni in pazljivi, nikakor pa to ne pomeni, da naj bi bili strahopetni. Pazljivi morajo biti, saj jih bo nasprotnik preko svojih vprašanj gotovo želel privedi do odgovora, ki bo oslabil argumente zaslišanega. Slednji mora natančno prisluhniti vprašanju, ker se v njih lahko skrivajo implikacije, ki lahko korenito spremenijo težo odgovora, če zaslišani ne posluša vprašanja dovolj pozorno.

Prav tako mora debater temeljito premisliti preden odgovori. Odgovori naj bodo kratki in natančni ter naj se ne izogibajo ideji vprašanja. Naj bodo celoviti, vendar naj ne povedo več, kot je vprašanje zahtevalo. Ob vsem tem se naj zaslišani ne boji zavzeti trdnega stališča. Nenazadnje je v debato vstopil/a z namenom zagovarjanja določenega stališča, za katerega se je vnaprej pripravil/a.

Zaslišani lahko prav tako kvalificira katera vprašanja so zavajajoča in se na to primerno odzove. Kadar debater postavi vprašanje, pri katerem sta kot odgovor možni dve alternativni, lahko zaslišani mime vesti kot odgovor ponudi tretjo alternativo. Pri tem mora paziti, da je odgovor pravilno formuliran, ter da ne izgleda, kot da bi se izogibal vprašanju. Po podobni logiki lahko zaslišani zavrne vprašanje preko analogije, vendar mora pri tem pojasniti, zakaj le-ta ni relevantna v določeni debati.

Zaslišani naj se ne zateka k namernemu pojasnjevanju vprašanj, kjer to ni potrebno. Če zasliševalec na primer reče "Mislim, da se lahko strinjamo, da ljudje v temi ne vidijo dobro.", zaslišani pa odgovori z "To je odvisno kako definiramo pojem tema.", je jasno opazno, da gre tu za ne-strinjanje z nasprotnikom iz samega principa in ne zavoljo dejanske razjasnitve določenega problema.

Za konec naj dodamo še, da zaslišani lahko mime vesti v določenem trenutku prizna, da odgovora na vprašanje ne pozna. Če nasprotnik sprašuje po številu govornih dialektov v Indiji, ali nekaj podobno podrobnega, zaslišanec brez skrbi odvrne, da gre tu za specifična znanja, ki niso ključnega pomena v debati.